

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE PRESENCE OF CORRUPTION RISK

O. Piankova

National University of Food Technologies

Key words:

Innovation
Innovative development
Corruption risk
Corruption
Global Innovation Index
Index of corruption risk

Article history:

Received 27.01.2015
Received in revised form
12.02.2015
Accepted 02.03.2015

Corresponding author:

O. Piankova

E-mail:

opiankova@ukr.net

ABSTRACT

Innovation as a priority factor for sustainable development is considered in this article. The problem of innovative development in conditions of high corruption risk is defined. The influence of the Global Innovation Index and the Index of corruption risk for the leaders of the world, regional leaders and Ukraine is examined. The structure and dynamics of the performance indices are analyzed; “weak” and “strong” sub-indices of the Global Innovation Index and the Index of Economy of Ukraine are defined. A negative correlation between the level of development and implementation of innovative capacity and corruption risk is found. The proposals for innovative development in the presence of corruption risk are formulated.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ КОРУПЦІЙНОГО РИЗИКУ

О.В. П'янкoвa

Національний університет харчових технологій

У статті визначено інновацію як пріоритетний чинник стійкого розвитку, актуалізовано проблему інноваційного розвитку в умовах значного корупційного ризику, досліджено результати Глобального інноваційного індексу та Індексу корупційного ризику для країн-світових лідерів, регіональних лідерів, України. Проаналізовано структуру індексів і динаміку показників, визначено «слабкі» й «сильні» підіндекси Глобального інноваційного індексу та Індексу корупційного ризику економіки України. Виявлено від'ємну кореляцію рівня розвитку й реалізації інноваційного потенціалу та корупційного ризику, сформовано пропозиції щодо інноваційного розвитку країни в умовах корупційного ризику.

Ключові слова: *інновація, інноваційний розвиток, корупційний ризик, корупція, Глобальний інноваційний індекс, Індекс корупційного ризику.*

Постановка проблеми. Сьогодення світового господарства в цілому та національних економік зокрема характеризується проявами макроекономічної

нестабільності та невизначеності перспектив. Серед пріоритетних чинників стійкого розвитку визначають науку та інновації, що все частіше асоціюються з рухом суспільства вперед. Однак дискусійності набуває питання здатності інновації зрушити економіку країни з місця та здолати лихоліття кризи й військової агресії при наскрізь корумпованому суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у практику дослідження інноваційного розвитку та рівня корупційного ризику окремих країн світу зроблений фахівцями Інституту статистики ЮНЕСКО [1], компанії Transparency International [2], агенції TRACE [3], Національного інституту стратегічних досліджень [4], публікації яких слугували джерельною базою аналізу. З-поміж зарубіжних діячів, які досліджували взаємовплив інноваційного розвитку та корумпованості країн, доречно відзначити Х. ван дер Пола [1], Т. Рузвельта [7], з-поміж вітчизняних науковців — Г. Андрощука [5], О. Костенко [6], Г. Кохана [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, автори яких торкалися питань, пов'язаних із проблемою високих корупційних ризиків та складності умов для створення та використання інноваційного потенціалу, на сьогодні недостатньо проаналізований взаємовплив зазначених явищ; вимагають подальшого вивчення Глобальний інноваційний індекс та Індекс корупційного ризику, їх складові; не набула ґрунтового розповсюдження практика використання індексів в українських реаліях.

Мета статті. Розглянути інноваційний розвиток України з точки зору можливості його реалізації в умовах значного корупційного ризику.

Вклад основного матеріалу. Науковці і практики все частіше одним із руйнівних екзогенних факторів інноваційного розвитку визначають саме корупційні ризики. Актуальність цієї проблеми підтверджується значною увагою міжнародних дослідницьких агенцій, що розраховують та оприлюднюють аналітичні матеріали про інноваційний розвиток країни, а також стан і глибину розповсюдження корупційних дій.

Директор Інституту статистики ЮНЕСКО Хенрик ван дер Пол зазначає, що «інновації сьогодні є рушійною силою економічного зростання для розвинутих країн і тих, які розвиваються, а впровадження ефективної інноваційної політики потребує надійних показників для моніторингу та діагностики цього процесу» [1].

Прикладом авторитетного рейтингу, що надає об'єктивну оцінку інноваційному потенціалу національних економік, є Глобальний інноваційний індекс, який оприлюднюється щорічно [8—11]. Глобальний інноваційний індекс розраховується для окремих національних економік як середнє між показниками витрат на інновації та результатів інноваційної діяльності, ефективність інновацій обчислюється як співвідношення зазначених показників.

Група витрат на інновації враховує ресурси та умови проведення інновацій, що узагальнює: інституційне забезпечення; людський капітал і дослідження; інфраструктуру; ринковий досвід; бізнесовий досвід. Досягнуті практичні результати від здійснення інновацій аналізуються за рівнем розвитку технологій та економічних знань; результатами творчої діяльності.

До Глобального інноваційного індексу, що розраховується з 2007 р., в аналізованому періоді увійшли 143 країни. За результатами аналізу 81 індикатора першість четвертий рік поспіль залишилася за Швейцарією, яка набрала 64,78 (табл. 1). Друге місце з показником 62,37 дісталось Великій Британії, на третьому з індикатором 62,29 опинилася Швеція. Фінляндія (60,67) та Нідерланди (60,59) посіли четверте та п'яте місце. Таким чином, перша п'ятірка представлена лише європейськими країнами, а представники інших регіонів з'являються на шостій — США (60,09) та сьомій позиціях — Сінгапур (59,24). Завершують найкращу десятку Данія (57,52), Люксембург (56,86) і Гонконг (56,82).

Таблиця 1. Лідери Глобального індексу інновацій, побудовано автором на основі даних [8—10]

Країна	Регіон	Роки					
		2012		2013		2014	
		місце у рейтингу (1—141)	індекс	місце у рейтингу (1—142)	індекс	місце у рейтингу (1—143)	індекс
Швейцарія	Європа	1	68,20	1	66,59	1	64,78
Велика Британія	Європа	5	61,2	3	61,25	2	62,37
Швеція	Європа	2	68,8	2	61,36	3	62,29
Фінляндія	Європа	4	61,8	6	59,51	4	60,67
Нідерланди	Європа	6	60,5	4	61,14	5	60,59
США	Північна Америка	10	57,7	5	60,31	6	60,09
Сінгапур	Південно-Східна Азія	3	63,5	8	59,41	7	59,24
Данія	Європа	7	59,9	9	58,34	8	57,52
Люксембург	Європа	—	—	—	—	9	56,86
Гонконг	Південно-Східна Азія	8	58,7	7	59,43	10	56,82
Ірландія	Європа	9	58,7	10	57,91	—	56,67

Як і раніше, на перших двадцяти п'яти місцях лише країни з високим рівнем доходу. За регіональним рейтингом виграв Європа, що представлена 39 країнами, серед яких перша трійка світу: Швейцарія, Велика Британія та Швеція. Глобальний інноваційний індекс країн Європи графічно представлений на рис. 1.

Північна Америка має у рейтингу лише двох представників у першій двадцятці: США (6 місце — 60,09) та Канада (12 позиція — 56,13). Серед найбільш інноваційних країн Південно-Східної Азії виділено: Сінгапур (7 рейтинг — 59,24), Гонконг (10 позиція — 56,82) та Республіку Корея (16 місце — 55,27).

Найкращими «інноваторами» Північної Африки та Західної Азії визнані: Ізраїль (15 позиція — 55,46), Кіпр (30 за рейтингом — 45,82), Об'єднані Арабські Емірати (36 місце — 43,25). Лідерами Латинської Америки виявилися Барбадос (41 місце — 40,78), Чилі (46 позиція — 40,64), Панама (52 місце — 38,30).

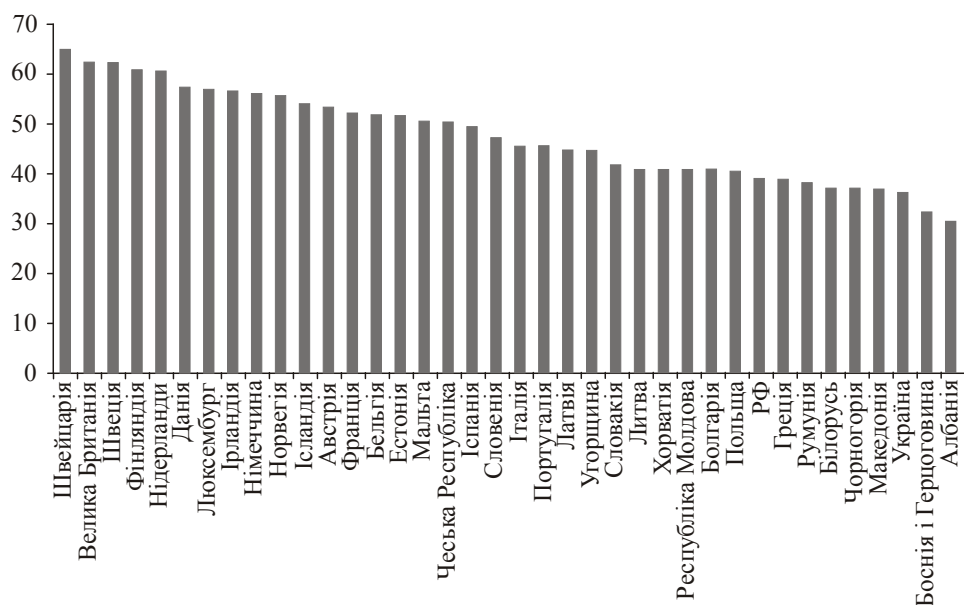

Рис. 1. Глобальний інноваційний індекс країн Європи у 2014 р., побудовано автором за даними [10]

Центральна та Південна Азія представлена у рейтингу: 76 позицією (33,70) — Індія, 79 місцем (32,75) — Казахстан та 86 місце (31,83) — Бутан. Найбільш «Інноваційними» країнами Центральної та Південної Африки визнані Маврикій (40 місце з індексом 40,94), Сейшели (51 позиція з індексом 38,56), ПАР (53 ранг з показником 38,25).

За рівнем доходу 143 країни, що брали участь у розрахунку індексу, представлені чотирма групами, в яких визначено по три лідери:

- країни з високим доходом, де лідерами є Швейцарія, Велика Британія Швеція;
- держави з середнім доходом і вищим за середній: Китай, Малайзія, Угорщина;
- країни з доходом, нижчим за середній, а саме: Республіка Молдова, Монголія, Україна;
- національні економіки з низьким доходом: Кенія, Уганда, Руанда.

Таблиця 2. Рейтинг України за глобальним інноваційним індексом і його структурними елементами, 2014 р., складено автором за даними [11]

Місце у рейтингу	Глобальний інноваційний індекс	Підіндекс наявного інноваційного потенціалу	Підіндекс практичної реалізації інноваційного потенціалу	Ефективність інновацій
Світ (143 країни)	63	88	46	14
Група країн з рівнем доходу, нижчим за середній (36 країн)	3	8	2	6

Особливої уваги заслуговує дослідження показника Глобального інноваційного індексу України, яка у 2014 р. посіла 63 місце з показником 36,3. Розглядаючи Україну як складову світу та в межах групи країн з низьким рівнем доходу, доречно відзначити, що за показником ефективності інновацій Україна посіла 14 місце у світі та стала шостою з 36 країн з рівнем доходу, нижчим за середній (табл. 2). Гірший показник демонструє підіндекс наявного інноваційного потенціалу — 88 позиція у світі або 8 за груповим рейтингом.

Динаміка Глобально інноваційного індексу за 2011—2014 рр. представлена у табл. 3. Високим залишається індекс ефективності інновацій — 0,9. Аналіз складових і динаміки Глобального інноваційного індексу України дозволив виявити «сильні» позиції та «слабкі» місця національної економіки. Серед міцних позицій, що розвивають інноваційний потенціал і забезпечують його реалізацію, доречно відзначити: людський капітал і дослідження (витрати на освіту, частку населення з вищою освітою, науковців та інженерів; відносна легкість національної реєстрації корисних моделей, торговельних марок).

Таблиця 3. Глобальний інноваційний індекс України, 2011—2014 рр., складено автором за даними [9—12]

Показник	Роки							
	2011		2012		2013		2014	
	місце у рейтингу (1—125)	індекс	місце у рейтингу (1—141)	індекс	місце у рейтингу (1—141)	індекс	місце у рейтингу (1—141)	індекс
Глобальний інноваційний індекс України	60	35,01	63	36,10	71	35,8	63	36,3
Індекс ефективності інновацій	16	0,8	14	0,9	31	0,9	14	0,9
Підіндекс наявного інноваційного потенціалу, в т.ч.:								
інституційне забезпечення	103	51,00	117	40,00	105	51,4	103	52,9
людський капітал і дослідження	40	44,30	48	42,20	44	37,9	45	36,6
інфраструктура	101	21,50	98	27,10	91	26,0	27,1	107
ринковий досвід	64	39,60	68	38,70	82	44,0	45,1	90
бізнесовий досвід	45	41,50	51	42,30	79	30,2	29,1	87
Підіндекс практичної реалізації інноваційного потенціалу, в т.ч.:								
розвиток технологій та економічних знань	40	29,90	30	39,20	45	32,0	32	38,2
результати творчої діяльності	70	31,00	83	29,20	81	35,3	77	30,6

Однак найгірші показники демонструє група індексів інституційного забезпечення (52,9 — 103 позиція). За результатами оцінки низькими є урядова ефективність (25,5 — 109 місце), верховенство права (24,5 — 112 позиція), бізнес-середовище (48,8 — 122 місце), легкість подолання неплатоспроможності (8,7 — 136 позиція), легкість сплати податків (51,3 — 119 місце).

Результативність Глобального інноваційного індексу та детальний аналіз його складових дозволяє виявити залежність рівня Глобального інноваційного індексу країни від рівня ризикованості країни та складності ведення бізнесу в ній зокрема.

Корупція становить реальну загрозу сьогоденню економіки більшості країн світу та України. Це поняття було введено у вітчизняну наукову літературу на початку ХХ ст. А. Естриним. Розквіт економічної корупції як явища, що руйнує національну економіку України, припадає на початок ХХІ сторіччя. За висловом Теодора Рузвельта, «Ані корупціонер, ані людина, яка потурає корупції інших, не може працювати на благо суспільства» [7].

Питанням дослідження та подолання корупції як руйнівного явища присвятила свою діяльність міжнародна неурядова організація Transparency International, що має представництва у понад 100 країнах світу, ставить за мету «створення світу, в якому влада, бізнес, громадське суспільство і повсякденне життя людей вільні від корупції. Transparency International розраховує та оприлюднює Глобальний барометр корупції» [2].

Не менш цікавим та інформативним є Індекс корупційних ризиків, опублікований TRACE [3]. Дослідженням Індeksu корупційних ризиків було охоплено 197 країн світу. За результатами 2014 р. країни розподілилися за 5 групами: від 0 до 20 — дуже слабкий, від 20 до 40 — слабкий, від 40 до 60 — помірний, від 60 до 80 — сильний, понад 80 — дуже сильний ризик. На рис. 2 більш насичений колір свідчить про більш високий рівень корупційних ризиків.

Рис. 2. Географічна структура корупційних ризиків у світі [3]

Показник демонструє глибину ризику впливу корупції на ведення бізнесу в країнах. Більш високому значенню показника відповідає більша корумпованість національної економіки. Найменш корумповані країни представлені у табл. 4. Серед лідерів: Ірландія, Канада, Нова Зеландія, Гонконг і Швеція.

Таблиця 4. Індекс корупційних ризиків країн-лідерів, (2014 р.), складено автором за даними [3]

Країна	Регіон	Місце у рейтингу (1—197)	Значення індексу
Ірландія	Європа	1	20
Канада	Північна Америка	2	22
Нова Зеландія	Південно-Східна Азія	3	23
Гонконг	Південно-Східна Азія	4	23
Швеція	Європа	5	23
Фінляндія	Європа	6	24
Сінгапур	Південно-Східна Азія	7	26
Японія	Південно-Східна Азія	8	26
США	Північна Америка	9	27
Німеччина	Європа	10	27
Україна	Європа	132	64

Індекс корупційних ризиків узагальнює оцінку чотирьох факторів: взаємодію з урядом, антикорупційне законодавство, прозорість роботи державної служби, рівень громадського соціального нагляду.

Вітчизняний Індекс корупційного ризику становить 64, що відповідає 132 позиції серед 197 країн-учасниць, структурний аналіз індексу представлений у табл. 5.

Таблиця 5. Індекс корупційних ризиків України та його складові, 2014 р., складено автором за даними [3]

Місце у рейтингу	Індекс корупційних ризиків	Взаємодія з урядом	Антикорупційне законодавство	Прозорість державної служби	Рівень громадського соціального нагляду
132 з 197	64	69	52	53	49

За даними TRACE [3], «найслабкішим» підіндексом є «взаємодія з урядом», «слабкою» є «прозорість державної служби» й «антикорупційне законодавство».

Аналіз структури Глобального інноваційного індексу та Індексу корупційного ризику України дозволяє констатувати прогалини у сфері «інституційного забезпечення» та «взаємодії з урядом». На нашу думку, саме подолання корупційних ризиків стає підґрунтям інноваційного розвитку. Зазначене актуалізує дослідження зв'язку між Глобальним інноваційним індексом та Індексом корупційних ризиків країн (табл. 6).

Таблиця 6. Країни-лідери Глобального інноваційного індексу та Індексу корупційних ризиків, побудовано автором на основі даних [3, 10]

Країна	Регіон	Глобальний інноваційний індекс		Індекс корупційних ризиків	
		місце у рейтингу (1—143)	індекс	місце у рейтингу (1—197)	індекс
1	2	3	4	5	6
Швейцарія	Європа	1	64,78	13	31
Велика Британія	Європа	2	62,37	19	32

1	2	3	4	5	6
Швеція	Європа	3	62,29	5	23
Фінляндія	Європа	4	60,67	6	24
Нідерланди	Європа	5	60,59	13	29
США	Північна Америка	6	60,09	9	27
Сінгапур	Південно-Східна Азія	7	59,24	7	26
Данія	Європа	8	57,52	21	32
Люксембург	Європа	9	56,86	23	34
Гонконг	Південно-Східна Азія	10	56,82	4	23
Ірландія	Європа	11	56,67	1	20
Канада	Північна Америка	12	56,13	2	22
Німеччина	Європа	13	56,02	10	27
Нова Зеландія	Південно-Східна Азія	18	54,52	3	23
Японія	Південно-Східна Азія	21	52,41	8	26
Ізраїль	Північної Африки та Західної Азії	15	55,46	40	45
Барбадос	Латинської Америки	41	40,78	38	43
Маврикій	Центральна та Південна Африка	40	40,94	42	46
Україна	Європа	63	36,26	132	64

Для розрахунку кореляції відібрані показники країн: десятка лідерів за Глобальним інноваційним індексом та Індексом корупційних ризиків, «інноваційні лідери» регіонів та України (рис. 3).

Проведені розрахунки дозволяють констатувати залежність Глобального інноваційного індексу країни та Індексу корупційних ризиків.

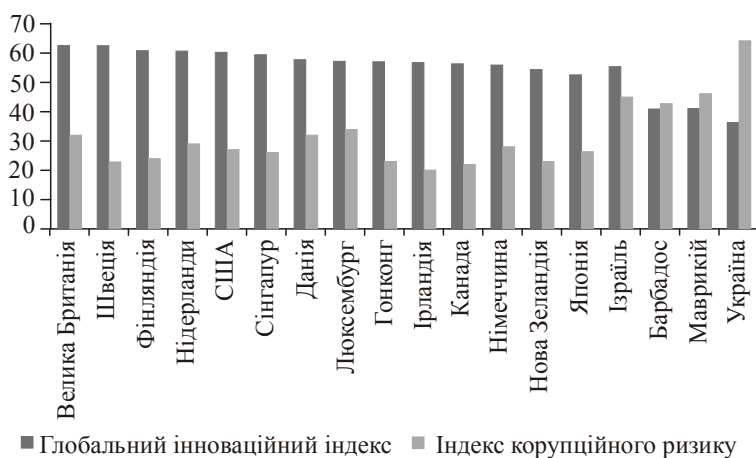

Рис. 3. Глобальний інноваційний індекс та Індекс корупційних ризиків окремих країн світу, побудовано автором на основі даних [3, 10]

Показник кореляції становить — 0,753266, що свідчить про високий рівень зв'язку між показниками, від'ємне значення кореляції демонструє, що зменшення рівня корупційного ризику в країні сприяє зростанню інноваційного потенціалу.

Висновки

Низькі показники у сфері інституційного забезпечення свідчать про високий рівень корупційних ризиків та актуалізують питання пошуку шляхів подолання корупційних явищ і стимулювання інновацій як передумови економічного зростання. Протидія наявному рівню корупції в Україні передбачає: розробку й реалізацію державної антикорупційної політики, внесення змін до законодавства, посилення громадського нагляду, створення «прозорих» умов роботи для інноваційно активних суб'єктів господарювання, вивчення міжнародного досвіду оцінки інноваційного потенціалу та корупційних ризиків, започаткування на їх основі національних індексів.

Література

1. Пол Х. Руководство по проведению опроса по НИОКР: для стран, начинающих измерять научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы / Х. Пол [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.uis.unesco.org>.
2. Global corruption barometer 2013: report [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.transparency.org/gcb2013/report>.
3. Индекс коррупционных рисков [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.traceinternational.org/>.
4. Міжнародний досвід визначення корупційних ризиків і можливості його використання в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1390/>.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. — К.: Парламентське видавництво, 2009. — 203 с.
6. Костенко О. Корупція в Україні — загроза національній безпеці // О. Костенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nbnews.com.ua>.
7. Кохан Г.В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія / Г.В. Кохан. — К.: НІСД, 2013. — 232 с.
8. Глобальний інноваційний індекс 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2012.pdf.
9. Глобальний інноваційний індекс 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2013.pdf.
10. Глобальний інноваційний індекс 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org>.
11. Global Innovation Index 2011 / ed. S. Dutta, INSEAD. — The Business School of The World, 2011. — 381 p.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ КОРРУПЦИОННОГО РИСКА

О.В. Пьянкова

Национальный университет пищевых технологий

В статье инновация определена как приоритетный фактор устойчивого развития, актуализирована проблема инновационного развития в условиях значительного коррупционного риска, исследованы результаты Глобального инновационного индекса и Индекса коррупционного риска для стран-мировых лидеров, региональных лидеров, Украины. Проанализированы структура индексов и динамика показателей, определены «слабые» и «сильные» подиндексы Глобального

инновационного индекса и Индекса коррупционного риска экономики Украины. Выявлена отрицательная корреляция уровня развития и реализации инновационного потенциала и коррупционного риска, разработаны предложения относительно инновационного развития страны в условиях коррупционного риска.

Ключевые слова: *инновация, инновационное развитие, коррупционный риск, коррупция, Глобальный инновационный индекс, Индекс коррупционного риска.*